

Øboer kom til orde

Anne-Grethe Laursen fra Fejø var en af de mange øboere, der tog mikrofonen og stillede spørgsmål ved Sammenslutningen af Danske Småøers kommunekonference.

„Hvad hjælper det, at færgeren er billig, hvis den ikke sejler?“ og „Hvorfor kan man låne til en bolig i Silkeborg, men ikke til en på Strynø?“. Det var et par af de spørgsmål, der blev fremført for politikere og repræsentanter fra kommuner og realkreditinstitutter ved Sammenslutningen af Danske Småøers velbesøgte kommunekonference, der blev afholdt for nylig.

De kom fra øerne, fra Christiansborg og fra kommuner i hele landet, og de var klar til debat om øernes vilkår og muligheder, da Sammenslutningen af Danske Småøer inviterede til kommunekonference den 11. november i Odense.

Helt fra dagens start tegnede formand for Sammenslutningen af Danske Småøer, Dorthe Winther, udfordringerne op, da hun påpegede, at flere småøer ikke var i mål, når det gjaldt landevejsprincippet.

Mere end 100 deltog i konferencen, og der var mange spørgsmål fra salen til de skiftende oplægsholdere – lige fra „færgernes minister“, Astrid Krag, til direktør i Forenet Kredit, Louise Mogensen, der lovede, at udlån til landdistrikter øer snart vil blive undersøgt nærmere som en del af en større undersøgelse.

Efter dagen var formand i Ø-sammenslutningen, Dorthe Winther, tilfreds med udbyttet:

– Vi har endnu engang fået sat fokus på betydningen af landevejsprincippet og problemerne med finansiering af boliger på småøerne, sagde hun og glædede sig samtidig over, at dagen også havde skabt kontakt.

– Der er blevet talt på kryds og tværs af kommuner, øer og med medlemmerne af Folketingets Udvalg for Landdistrikter og Øer, og den dialog er utrolig vigtig for, at vi sammen kan nå de bedste resultater for øernes udvikling, fastslog hun.

Læs mere om kommunekonferencen side 5.

Tekst og foto:
Lene Halmø Terkelsen, journalist

Der er bare mere samfundsnærhed!

Kommentar af Dorthe Winther

Der er bare mere samfundsnærhed!

Med de ord afsluttede Lene, der for nylig er flyttet til Strynø, sin beretning om, hvordan det er at være blevet øbo. Hun gjorde det på vores netop veloverståede kommunekonference, og Lene har noget at have det i: Undersøgelser viser igen og igen, at livskvaliteten i Danmark er højest på landet – og garanteret også på øer, hvis de altså havde spurgt på øerne.

Men det gør de måske nu. For Realdania har for knapt et år siden igangsat et forskningsprojekt, og netop i dette efterår er første del af projektet om 'Livskvalitet i hverdagslivet' sat i gang. Delprojektet forsøger at afklare, hvad livskvalitet er, når man bor på landet, og hvordan livskvalitet er en del af hverdagen. Hvordan kobler begrebet sig fx til fællesskaber, traditioner, stedsidentitet, lokale mødesteder, natur og afstande?

Forskerne besøger i dette delprojekt Avernakø og Lyø for at tale med øboerne og fotodokumentere, hvad de mener er

”

„Vores undersøgelse viser klart, at mere end halvdelen af de små øer ikke er mål med landevejsprincippet i de 46 uger uden for højsæsonen.“

livskvalitet. Spændende, om det kommer til at spille sammen med og udvide begrebet 'samfundsnærhed'.

Landevejsprincippet – endnu engang

Som optakt til kommunekonferencen havde vi bedt vores ø-repræsentanter om at melde ind, hvordan takstnedsættelserne er udmøntet på deres øer i 2019. Vores undersøgelse viser klart, at mere end halvdelen af de små øer ikke er i mål med landevejsprincippet i de 46 uger uden for højsæsonen – selv med de sidste 5,3 mio. kr., der er tilført ordningen efter evalueringen i 2018.

Social- og indenrigsminister Astrid Krag gav dog på konferencen udtryk for, at med de sidste 5,3 mio. kr. er vi rigtig

godt på vej til at få implementeret landevejsprincippet uden for højsæsonen. Hun oplyste desuden, at der skævheder i ordningen, så må de tages ved den evaluering, som forligspartierne har besluttet, skal foregå i 2022.

Der er ingen tvivl om, at det har skabt nogle berettigede forventninger hos øboere, sommer- og fritidshusejere og turister, at Folketinget har vedtaget, at man gerne vil indføre landevejsprincippet. Forventninger om, at vi nok ikke fik det hele lige med det samme, men at de 46 uger uden for højsæsonen formentlig ville være i hus med udgangen af 2019, sådan som tidligere økonomi- og indenrigsminister Simon Emil Ammitzbøll-Bille lovede ved opstarten.

Derfor kan vi heller ikke vente på en evaluering i 2022. Der er for mange øer, der ikke kommer med på vognen og får glæde af den effekt, som de billigere billetter giver.

Vores budskab til ministeren på konferencen var derfor også, at vi ville vende tilbage til Udvalget for Småøer og ministeriet med vores beregninger og samtidig foreslå, at vi allerede i 2020 begynder at se på tilskudsordningen. For vi skal nok kigge på den oprindelige fordelingsnøgle endnu engang – i al fald er vi nødt til at forholde os til hvad der sker, når ordningen bliver en succes, og flere sejler med. Betyder det så altid, at der mangler penge? Ikke umiddelbart i min optik.

Finansiering og lejeboliger

Både kommunekonferencen og repræsentantskabsmødet viste, at der stadig er eksempler på manglende finansiering af boliger og erhverv på småøer, selv om repræsentanterne fra Finans Danmark og Forenet Kredit på kommunekonferencen forsikrede, at man lånte ud i alle egne af Danmark – også på småøerne. Både Forenet Kredits direktør og Udvalget for Småøer bad om at få historierne ind – uanset om de ikke kan dokumenteres skriftligt. Det er en opgave, vi skal løse i fællesskab: Så kender du til en sag om manglende finansiering, så send en mail til sekretariatet med casen. Så bringer vi den videre.

På kommunekonferencen blev de

Erhvervsminister Simon Kollerup fik besøg af Sammenslutningen af Danske Småøer i oktober. Ved mødet blev den betydning, som LAG-midlerne og LAG Småøerne har for udviklingen på de mindre øer, understreget. Blot en uge efter meddelte erhvervsministeren, at han agtede at tilbagerulle de ellers planlagte besparelser på området. Foto: Lise Thillemann Sørensen.

”

„Boligministeren må på banen for at sikre, at der bygges almene lejeboliger i hele Danmark – også på de små øer.“

manglende muligheder for at etablere almene lejeboliger også diskuteret, og vi vil bringe synspunkterne med, når vi skal mødes med Boligminister Kaare Dybvad. Boligministeren må på banen for at sikre, at der bygges almene lejeboliger i hele Danmark – også på de små øer.

1 mio. kr. ekstra til LAG Småøerne

Den 1. oktober var vi til møde med erhvervsminister Simon Kollerup. Et af punkterne på dagsordenen var den forskel, som LAG Småøernes betydning har

for småøernes udvikling. Vi påpegede, at den gennemførte besparelse på LAG-midlerne i særdeleshed går ud over småøerne, fordi vores erhvervsliv ofte ikke har mulighed for at hente støtte andre steder fra og desuden har svært ved at opnå finansiering fra fx banker.

Derfor var det også glædeligt, at Simon Kollerup den 7. oktober gik i pressen med en meddelelse om, at han agtede at tilbagerulle besparelserne, hvilke betyder, at der er 1 mio. kr. ekstra til LAG Småøerne i 2020.

Det nye år

Et travlt 2019 går på hæld, og forude venter et nyt år med ubrugte dage i kalenderen, nye muligheder og udfordringer. Men lige nu lader vi julefreden sænke sig, takker for samarbejdet i det snart for-gangne år og ønsker alle en rigtig glædelig jul og et godt og lykkebringende nytår.

*

Juleferie i sekretariatet

Kontoret er lukket fra og med den 20. december.

Vi er tilbage den 6. januar 2020.
Vi ønsker alle en god jul og et godt nytår!

Pris til Årets Ø

Øboere skal i fremtiden hædres for den positive udvikling, som de i fællesskab skaber på de danske øer. Det er formålet med et nyt partnerskab og prisen Årets Ø, som Forenet Kredit, Sammenslutningen af Danske Småøer og Landdistrikternes Fællesråd står bag.

I 2020 kåres Årets Ø for første gang. Alle danske øer uden fast broforbindelse kan deltage i konkurrencen. Temaet for Årets Ø 2020 er „Det gode samarbejde skaber bæredygtige og levedygtige øer“.

– Mange danske øer går foran med en stærk fælles indsats. Partnerskabet bag Årets Ø ønsker at sætte fokus på de mange gode historier fra de danske øer, som kan inspirere andre lokalsamfund til at skabe en positiv sammenhæng mellem by og land i Danmark, siger Jens Otto Størup, formand for komitéen for Årets Ø og bestyrelsesmedlem i Forenet Kredit – foreningen for kunderne i Nykredit og Totalkredit.

Kåres i juni

Kåringen af Årets Ø sker gennem en ansøgningsproces, hvor der årligt defineres et aktuelt tema, som ansøgningen skal underbygge. Komitéen for Årets Ø, der består af repræsentanter fra partnerne bag Årets Ø, udvælger tre kandidater, der hver aflægges et besøg. Årets Ø modtager 50.000 kr. til

relevante projekter samt 20.000 kr. som et bidrag til en kåringsfest. De to øvrige nominerede øer modtager hver 25.000 kr. til projekter, der underbygger den fortsatte udvikling. Årets Ø vil blive kåret i begyndelsen af juni.

Send en ansøgning

Borgere, der repræsenterer beboere på øen, kan ansøge. Det kan fx være en beboerforening eller en borgergruppe. Hvis der er spørgsmål til ansøgningsprocessen, kan man rette henvendelse til sekretariatet for Årets Ø administreret ved Forenet Kredit. Send venligst en mail til kontakt@forenetkredit.dk med emnet „Årets Ø“. Læs mere om partnerskabet, prisen Årets Ø og ansøgningskriterier mm. på www.forenetkredit.dk/aaretsoe, hvor ansøgningen også skal indsendes.

Fristen for at deltage i konkurrencen er 5. februar 2020.

Partnerskabet bag Årets Ø

Partnerskabet om kåring af Årets Ø er indgået mellem Forenet Kredit, Landdistrikternes Fællesråd og Sammenslutningen af Danske Småøer. Det fælles ønske for partnerne er, at alle ønsker at gøre en aktiv indsats for at styrke sammenhængskraften i hele Danmark – også på de danske øer

Interesserer du dig for de danske øer?

Så tegn et støtte-medlemskab af Sammenslutningen af Danske Småøer, og modtag Ø-posten på din adresse. Det koster blot 150,- kr. om året.

Kontakt sekretariatet på sekretariatet@danske-smaaoer.dk eller tlf. 62 51 39 93.

Kursus i kommunikation

Den 25. januar i Odense
Se mere nederst på side 14 her i
bladet

Embedsfolk oplevede Anholts mange initiativer

Kystsikringen 'afprøves' af Erhvervsstyrelsen. Den nye vej ses i venstre side.

I starten af september stævnede Erhvervsstyrelsens embedsfolk ud i Kattegat for at besøge Anholt og ikke mindst øens beboere og erhvervsdrivende. Det blev et indholdsrigt besøg over tre dage – for færgen sejler ikke om onsdagen uden for højsæsonen.

Embedsfolkene fra Erhvervsstyrelsen har indflydelse på øernes liv og muligheder. Deres ansvarsområder tæller bl.a. ø-støtte, LAG-midler og udvikling af landdistrikter – herunder øer, og i september fik de mere indsigt i ø-livet, da de sammen med Sammenslutningen af Danske Småøer besøgte Anholt.

Besøget bød på rundvisning hos nogle af modtagerne af ø-støtte og LAG-midler, bl.a. forsamlingshuset Anholt Vandspport, B&B Casablanca, Restaurant 'Ved Vejen' og Kølehusforeningen på havnen, hvor fiskere lander deres fangst i ishuset.

Anholt har en kort, men heftig sommersæson, hvor man regner med, at der dagligt er 6.000 turister i en periode på tre-fire uger. Det giver basis for en del turistaktører, men betyder også, at øen er meget forandret i den korte periode, sommeren står på, inden Anholt vender tilbage til 'normalen' med sine 130 indbyggere. En af de virksomheder, der

lever af turismen, er 'Dørken' – en ny øl-, whiskey- og ginbar på havnen, der er udsprunget af eventyret med Anholt Gin, der de seneste år er blevet et kendt brand blandt ginkendere.

Møde om muligheder

Deltagerne mødtes naturligvis med Anholt Borgerforening, som fortalte om øens vilkår og udviklingsmuligheder – her er manglen på boliger, især lejeboliger, og høje priser på eksisterende huse, der ofte sælges som ferieboliger, en meget stor udfordring.

Anholt skole har modtaget ø-støtte til legeplads. Skolen har klassetrin helt til 10. klassetrin, og den mulighed er helt afgørende for børnelivet på en ø med tre timers sejlads og en færgeafgang hver dag om sommeren – og kun fire dagen om vinteren, hvor der ingen færge sejler om onsdagen og i weekenden. Skolens elever var ikke hjemme under besøget – de var på udvekslingsrejse til Island.

Selvfølgelig blev det nye kystsikringsanlæg også vist frem. Det har været længe undervejs, og det beskytter nu den gen-etablerede vej fra havnen til byen.

*Tekst og foto:
Lise Thillemann Sørensen*

Jakob Kjærsgaard fortæller om fremtidsplanerne for Anholt Gin og 'Dørken' en øl-, whiskey- og ginbar på havnen.

Småøer på dagsordenen

Tekst og foto: Lene Halmø Terkelsen, journalist

Betydningen af billig, regelmæssig færgedrift og lige lånemuligheder med resten af landet blev understreget, da ø-repræsentanter mødtes med politikere og embedsfolk fra Folketing og kommuner ved Sammenslutningen af Danske Småøers kommunekonference, hvor mere end 100 interesserede deltog.

Almindeligvis møder formanden for Danske Småøer, Dorthe Winther, op på Christiansborg for at tale småøernes sag, men denne dag var det politikerne, der kom til Odense til Ø-sammenslutningens konference. „Færgernes minister“, social- og indenrigsminister, Astrid Krag, lyttede til deltagerne, og hun opfordrede til at blive ved med at formulere småøernes ønsker. Ministeren anerkendte, at billigere færgebilletter, betyder mere liv på øerne, men hun holdt samtidig fast i, at tilskudsordningen, trods det at nogle småøer ikke er i mål med landevejsprincippet, ikke vil blive ændret, før der har været en evaluering af ordningen i 2022.

Mange ø-repræsentanter greb lejligheden til at stille spørgsmål til ministeren, folketingspolitikere og borgmestre. „Kan vi få indsigt i, hvad paragraf 20 midlerne bliver brugt til?“, var et af de spørgsmål, der blev stillet fra salen.

Hele dagen blev der sat lys på øernes muligheder, udfordringer og betydningen af det gode samarbejde med kommunen. Repræsentanter fra 15 ud af 19 ø-kommuner var med, og derudover deltog medlemmerne fra Folketingets Udvalg for Landdistrikter og Øer. Her er det forrest Rasmus Helveg Petersen (RV) og næstformand i Udvalget Erling Bonnesen (V).

Kommunekonferencen gav mulighed for netværk. Både imellem ø-kommunerne, men også blandt øboer og kommuner og øboere imellem.

Hvorfor er det så svært at låne til bolig på en af småøerne? Det var udgangspunktet for en debat, hvor bl.a. Hans Stavnsager, borgmester i Faaborg-Midtfyn Kommune (th.) og Peter Jayaswal, direktør for ejendomsfinansiering i Finans Danmark deltog. I Faaborg-Midtfyn Kommune oplever man problemer med finansiering af boliger, Hans Stavnsager pointerede, at det var svært at argumentere overfor banker, real-kreditinstitutter og politikere, fordi der er tale om „anekdotisk viden“ og ikke hårde facts, når man i landdistriktskommuner oplever afslag på lån.

Få mere at vide om dagen

Læs længere referat af konferencen, og se videoer med nogle af deltagerens budskaber på www.danske-smaaoer.dk under „nyheder“.

Tre generationer til Strynø:

Her er helårsstemning

Lene og Claus fra Fredericia blev enige med deres søn og svigerdatter i Silkeborg om at rykke til en ø i Det Sydfynske Øhav. Var det let? Både og. Lysten fejlede ikke noget, men der var udfordringer på vejen. Blandt andet i form af realkreditinstituttets modvilje.

Måske var det aldrig gået sådan, hvis ikke de lige netop havde ramt den havn i den ferie. Hvis ikke Claus kort tid efter havde stået uden job, hvis ikke Lene havde haft muligheden for at pendle til sit job, og hvis ikke de begge to havde haft lyst til at prøve en gammel drøm af. En drøm om øliv, der var modnet efter 25 års sejlerferier.

– Noget er tilfældigheder, noget er drømme, der ulmer, og lige pludselig åbner der sig en mulighed. Havde du spurgt os to år forinden, ville vi have sagt, at det aldrig ville ske, fortæller Lene Rasmussen.

For egentlig var det slet ikke planen, da Lene og Claus sejlede fra Fredericia den sommer. Men efter de besøgte Strynø på hjemturen fra Bornholm, var de ikke længere i tvivl. Nu skulle det være, og deres sejlerkammerater, sønnen Søren og svigerdatteren Rikke var med på ideen.

– Det var meget spontant, men vi havde længe snakket om, at der skulle ske noget i vores liv, fortæller Rikke om

”

„Først var der ingen problemer med at låne, fordi de troede, at vi skulle have et nyt hus i Silkeborg, men da jeg så sagde, at det var på Strynø, blev der helt stille i den anden ende af røret“.
(Søren Rasmussen).

afskeden med murermestervilla og lederjobs i Silkeborg.

– Vi levede et liv, som man gør, når man er midt i 30'erne, hvor man har små børn, gør karriere og sætter sig i et dyrt huslån. Man træffer en masse valg uden at tænke videre over dem: Tager imod de jobmæssige muligheder, der byder sig, køber bil og bygger om. Pludselig arbejder man en hel masse og har ikke tid til at være sammen som familie. Vi blev simpelthen forpustede. Af og til jokede vi i vennekredsen med, at vi glædede os til at gå på pension, men vi blev da mere og mere i tvivl, om det var den rigtige måde at leve på, fortæller Søren.

– Når vi så sejlede, kunne vi mærke, at vi sagtens kunne klare os med to kogeblus, og at vi havde et barn, som i den grad nød, at hendes forældre slappede af, siger Rikke.

Ingen pensionist-ø

Det er en solrig efterårsdag i Lene og Claus' hvidmalede hus midt i Strynø By. En forhenværende landejendom, hvor der er indrettet ferielejlighed i det tidligere grisehus. Oprindeligt var det tanken, at de to familier skulle bo sammen, men det var svært at finde den helt rigtige bolig. De to generationer er endt med tre minutters rask gang imellem sig, og alle trives med den ordening. Faktisk er det ret svært at finde noget, som de fire i stuen ikke er glade for ved deres nye tilværelse. Men hvorfor lige Strynø? Familien havde lagt til ved mange smukke danske øer,

”

*„Vi havde hørt flere af de fastboende omtale øen som ’børnenes ø’, og vi kunne jo ved selvsyn se, hvordan børnene legede på tværs af alder og færdedes trygt overalt. Det overbeviste os.“
(Rikke Rasmussen).*

som også kunne friste, men ikke som denne.

– Her er helårsstemning, en særlig puls, som jeg ikke oplever på mange af de andre øer, forklarer Lene, der bliver enig med Claus om, at den velassorterede købmand, børnehaven og skolen også spiller en vigtig rolle.

– Jeg ville ikke bo på en pensionist-ø. Det skulle være et sted med børn. En ø i udvikling, siger Lene.

– For mig handler det helt klart om det sammenhold, der er mellem de mennesker, som bor her. Det er et sted, hvor man engagerer sig i hinanden. Se bare på, hvordan størstedelen af øens befolkning møder op med flag ved færgen, når en nyfødt fra øen bydes velkommen hjem, påpeger Rikke.

– Og så er der jo det med færgen. Den korte transporttid til fastlandet, betyder selvfølgelig også noget, bliver alle enige om.

Lene Rasmussen (57) arbejder som familiebehandler i Langelands Kommune, og Claus Koch (58) er havnefoged på Strynø. Søren Rasmussen (40) er ansat som konsulent i et teknologifirma i København, hvor han arbejder én dag om ugen, og Rikke Rasmussen (38) er institutionsleder i Svendborg. Smilla (9) går på øens skole. Siden december 2017 har Lene og Claus boet på Strynø, mens Rikke, Søren og Smilla flyttede til i sommeren 2018.

– Skolen og færgeforbindelsen er helt afgørende, fastslår Søren.

Problemer med at låne

Strynøs bosætningsgruppe hjalp familien helt fra starten.

– De svarede på vores spørgsmål, og det var også dem, der bakkede os op, da det viste sig, at vi ikke kunne låne penge, fortæller Lene.

For selvom huset hjemme i Fredericia blev solgt i en fart, viste parrets realkreditinstitut sig pludseligt modvillige.

– De havde en masse mærkelige begrundelser om udkantsdanmark, øer og lange liggetider, forklarer parret, der af bosætningsgruppen blev anbefalet at prøve et andet realkreditinstitut.

Banken tilbød at hjælpe, men parret fulgte bosætningsgruppens anbefaling og skiftede til Totalkredit, som udlånte de penge, der var brug for.

– Men det er da problematisk, for jeg tror, der er mange mennesker, som stopper deres ø-drømme, når de får at vide hos deres kreditforening, at de ikke kan låne penge, pointerer Lene.

For Rikke og Søren var situationen det samme.

– Først var der ingen problemer med at låne, fordi de troede, at vi skulle have et nyt hus i Silkeborg, men da jeg så sagde, at det var på Strynø, blev der helt stille i den anden ende af røret, erindrer Søren, der efter et halvt års tovtrækkeri valgte at skifte til en lokal bank, så de også kunne få et andet kreditselskab.

Det gode børneliv

Udover lånemulighederne var datteren Smillas farvel til klassekammeraterne i Silkeborg det sværeste ved flytningen.

– Det var vores største sats. Hun var

dybt ulykkelig over at skulle forlade sine klassekammerater, fortæller Søren.

– Men vi kunne samtidig se, at der på Strynø var muligheder for et rigtig godt børneliv. Vi havde hørt flere af de fastboende omtale øen som „børnenes ø“, og vi kunne jo ved selvsyn se, hvordan børnene legede på tværs af alder og færdedes trygt overalt. Det overbeviste os, siger Rikke og fortæller, at Smilla heldigvis hurtigt faldt til.

Arbejdsliv med frihed

I dag arbejder Claus som havnefoged på øen. Et job, der dukkede op, efter parret var flyttet til. Lene har fået et job i Rudkøbing. Rikke gik ledig et par måneder, så fik hun en stilling som institutionsleder i Svendborg, og Søren arbejder som konsulent, hvor han opholder sig en dag om ugen i København. Kunne nogen have forudset det for to år siden?

– Nej, men vi havde en tro på, at vi sagtens kunne få nogle gode jobs, og var egentlig heller ikke så bekymrede, fordi vi havde valgt at bo så billigt, siger Søren. Er Strynø så for livstid? Ja, udbryder Claus med det samme, men resten af selskabet holder en pause.

– Når Smilla får en alder, hvor hun skal på skole på fastlandet, kan det da godt være, at vi følger med, mener Rikke, og Lene tilføjer.

– Jeg giver ingen garantier, for da jeg sejlede hjemmefra i 2017, vidste jeg heller ikke, at jeg ville ende her. Men lige nu er Strynø det helt rigtige, og det vil være meget svært at finde den samme stilhed, fællesskabet og trygheden andre steder.

Foto: Paul Clay

Tekst: Lene Halmø Terkelsen, journalist

FAMILIENS TILFLYTTERRÅD TIL ANDRE ØER

Vær klar til at hjælpe. En bosætningsgruppe, der kan svare på spørgsmål om stort og småt, formidle kontakt til øboere og bidrage med erfaringer om tilflytning er guld værd.

Kæmp for skolen (hvis I har en...). Den er ikke bare vigtig for børnefamilierne, men sikrer liv på øen for alle aldersgrupper.

Kommunikér om forskellige livsformer. Fx med tilflytterportrætter på hjemmesiden. Som tilflytter er det godt at vide, at man kan have forskellige former for arbejdsliv som øbo. Man behøver ikke at „stå af ræset“ og blive selvforsynende.

Synliggør færgen som en fordel. Mange har en forestilling om, at det er besværligt at sejle, men færgen er arbejdsro, hyggeligt samvær eller en mulighed for afslapning. Kort sagt en gevinst, der skal tydeliggøres.

Husk hjemmesiden. Det er ofte her, man som potentiel tilflytter, først søger information. Det er også her alle aktiviteterne skal synliggøres, så skeptiske kan se, at her sker noget hele året.

Tilbud til unge øboere:

Tag på eventyr i den finske skærgård

Til sommer er der ø-lejr i den finske skærgård for unge øboere fra Danmark, Sverige og Finland.

Formålet er at sætte unge øboere fra de tre lande stævne, og give dem mulighed for at mødes om aktiviteter i naturen. Idéen er at lade unge finde sammen i et fællesskab, der handler om at stamme fra mindre øer og skandinavisk sprog – alt sammen i rammerne af en ny ø-oplevelse i den finske natur.

Hvem er det for?

Lejren er for unge i aldersgruppen fra 12 og 15 år, som bor på en af de 27 småøer i Danmark, samt fra mindre øer i Sverige og Finland. Der er otte pladser til danske unge, og der må gerne komme flere fra én ø.

Hvor er det henne?

Lejren foregår på skærgårdsøen Brännskär ud for Åbo i Finland. Brännskär er et mekka for outdoor-aktiviteter i den finske natur. Det er virksomheden 'Living Archipelago', der siden 2011 har tilbudt aktiv ferie på skærgårdsøen, som er vært for lejren. Se mere på www.livingarchipelago.fi

Hvad skal der ske?

Sprog og kultur er temaerne for lejren – og det kommer helt af sig selv når 24 unge fra tre lande mødes. Sproget på lejren bliver dansk og svensk. Derudover vil der være outdoor-aktiviteter fx sejlsads, klatring, kajak, bueskydning og bålhygge.

Hvornår er det?

Lejren foregår i den første uge af skolerens sommerferie med afrejse fra Danmark enten lørdag eller søndag weekenden op til. Lejren er fem dage, så man er retur enten torsdag eller fredag.

Hvad koster det?

Det koster 780 kr. pr. ung. Her i er inkluderet rejse til/fra dansk lokation (nærmere info følger), forplejning og lejrhold med aktiviteter. Den unge skal selv betale rejsen til samlingsstedet i Danmark.

Hvem skal med?

Der deltager en dansk lejrleder, Ann-Mai Hansen, på hele turen. Ann-Mai er desuden med til at planlægge indholdet sammen med den finske og svenske lejrleder. Derudover deltager der en frivillig voksen

Brännskär i den finske skærgård benyttes ofte til lejrophold for børn og unge.

fra Danmark, som vi ikke har fundet endnu. Der indhentes børneattester fra alle voksne, der deltager i lejren.

Hvordan tilmelder jeg mig?

Har du lyst til at være med, så skriv et par ord om dig selv, og hvorfor du gerne vil deltage og send det til sekretariatsleder Lise Sørensen på ls@danske-smaaoer.dk Hvis I er to, der gerne vil af sted sammen, er det også ok at sende noget ind i fæl-

lesskab – så tager vi hensyn til det, når vi fordeler pladserne.

Har du eller dine forældre spørgsmål, er I også velkomne til at ringe på tlf. 62513993. Tilmeldingsfrist 1. marts 2020.

Projektet er støttet af midler fra Nordisk Råd under programmet 'Nordplus Nordic Language'.

Foto: Carmela Johansson
Tekst: Lise Thillemann Sørensen

Mød den danske lejrleder

Mit navn er Ann-Mai Hansen, jeg er 36 år og bor på Fejø. Jeg er født og opvokset på Fejø, men har i 15 års tid boet i og omkring København, inden jeg for tre år siden flyttede retur til mit barndomshjem med familien. Til hverdag arbejder jeg som gymnasielærer, og i min fritid er jeg bl.a. spejderleder og bruger meget tid på udeliv i skov og natur. Tidligere har jeg også arbejdet som klubkoordinator i øens juniorklub og været underviser i primitivt friluftsliv. Jeg glæder mig rigtig meget til en oplevelsesrig tur sammen med nogle glade og spændte unge mennesker. Mit håb er, at vi både kan få skabt nye og varige venskaber, og samtidig få udvidet vores kulturelle horisont. Og ikke mindst få delt nogle erfaringer om det at være ung og bo på en ø på tværs af landegrænser.

Ø-træf på svenske Hven

Årsmødet i den europæiske organisation for småøer, *European Small Islands Federation (ESIN)*, blev afviklet på Hven i Øresund. Fra otte medlemslande deltog øboere i ESINs årsmøde. De havde bæredygtige energiløsninger, synlighed og indflydelse i EU på dagsordenen.

Hvert år samles øboere fra Europas mindste øer til møde skiftevis på en ø i medlemskredsen og i Bruxelles. Fra Sammenslutningen af Danske Småøer deltog i år formand Dorthe Winther, næstformand Ove Axelsen og sekretariatsleder Lise Sørensen.

EU spiller en større og større rolle i organisationens arbejde, og årets møde fokuserede på, hvordan en ubemidlet og lille organisation kan blive synlig i det store EU-maskineri. Der er ingen tvivl om, at ESIN må skabe alliancer og finde venner i større organisationer, der kan bære vores sag med ind til bordet. Og så skal der findes finansiering til organisationen, hvis de gode idéer skal fremmes i fællesskab.

Derfor var Guiseppa Sciacca fra organisationen Conference of Peripheral

Maritime Regions (CPMR) og Kostas Komninos fra Fedarene inviteret med til Hven. CPMR er en stor og veletableret organisation for kyst- og havområder, og de har en del indflydelse i EU. Under CPMR har deres udvalg for øer en stigende interesse i også at repræsentere de helt små øer i Europa. Samarbejdet mellem ESIN og CPMR ligger derfor højt på ESINs arbejdsplan for de kommende år. Fedarene er en organisation for energi og miljøtiltag, som også har en ø-afdeling, 'Island College'.

Europas bæredygtige øer

Et andet tema var energi og bæredygtighed. Som i alle andre sammenhænge er det også for øer et højt prioriteret emne. På årsmødet blev der arbejdet med flere facetter af bæredygtighed. Den europæiske kommission har givet midler til et sekretariat for energiløsninger for øer, 'Clean Energy For EU Islands'. Fra Danmark deltager foreløbig én af vores øer, Fur, i initiativet og er ved at udvikle energiplan for øen.

Formandsskifte

Årsmødet bød også på et formandsskifte: Skotske Camille Dressler trådte tilbage og irske John Walsh blev enstemmigt valgt til ESINs nye formand. John bor på Bere Island i det sydlige Irland og har gennem mange år været engageret i det internationale ø-samarbejde.

Netværket tæller

Ligesom ved andre ø-arrangementer her i Danmark er netværket og erfaringsudvekslingen en ikke ubetydelig del af mødet. Gode idéer fra øerne viderebringes og inspirerer. I Finland har de fx gennemført en skærgårdslov, der tilgodeser øsamfundene, og i Skotland har man i 2019 vedtaget en national ø-plan. Se mere på ESINs hjemmeside: www.europeansmallislands.com

Foto: Foto Eva Widlund
Tekst: Lise Thillemann Sørensen

Netværket for de småøer i Europa er givtigt på mange måder: Ikke mindst erfaringsudvekslingen er værdifuld.

Minister på ø-tur

Hvordan er det at leve på en lille ø? Hvordan er det at drive erhverv der? Og hvordan er det at være helt afhængig af færgen?

Det var noget af det, småøernes 'færgeminister' social- og indenrigsminister Astrid Krag skulle præsenteres for, da Sammenslutningen af Danske Småøer havde inviteret på ø-besøg til Fejø.

Turen startede hos Laust Spandet Jensen, som er en af landets største frugtavlere med egne kølelagre og pakkeri. Ministeren fik udover en rundvisning på plantagen, i kølerum og pakkeriet også fortællingen om, hvordan det er at drive erhverv på en lille ø, hvor man er afhængig af, at der er plads til store vogntog på færgen, og hvor godstakstnedsættelserne har gjort en væsentlig forskel, når man driver erhverv på en af Danmarks små øer.

Unikke muligheder for børn og voksne

Næste stop på turen var Solvang, der er et privat bosted for voksne med Prader-Willi Syndrom. Der er 10 beboere på Solvang og 17 ansatte, der dels bor på Fejø og dels på Lolland. Ministeren fik en rundvisning på bostedet og hørte om de unikke muligheder, det giver at drive et sådant bosted på en lille ø.

Herefter gik turen til Fejø Skole, hvor fejbatteringer fortalte om, hvordan det var lykkedes for Fejø at vende udviklingen med en lukket folkeskole til Fejø Børne- og Kulturhus. Her er skolen med dagtilbud til børn under skolealderen og SFO i dag en satellit af Horslunde Realskole.

Dorthe Winther og social- og indenrigsminister Astrid Krag.

I mål med landevejsprincippet?

Over frokosten præsenterede Fejøforeningen og repræsentanter fra Askø og Femø Beboerforeninger ministeren for en opgørelse, som de havde lavet i samarbejde med deres færgeselskab. Opgørelsen viste, hvor langt de mener, at tre øer er kommet med landevejsprincippet. Med den seneste evaluering modtog de lollandske øer knapt en mio. kr. ekstra i tilskud til takstnedsættelser, og det har virket og bragt de tre øer et stykke videre, men alligevel er øerne ikke i mål. Øboernes opgørelse viser, at de tre øer mangler godt 1,6 mio. kr. for at kunne

indføre landevejsprincippet i de 46 uger uden for højsæsonen. Ministeren lyttede opmærksomt til øboernes forklaringer og lovede at tage beregningerne med hjem til ministeriet.

Herefter gik turen til færgen, hvor Astrid Krag tog afsked med de aktive øboere, der havde givet hende et grundigt indblik i, hvordan det er at bo og leve på en småø.

Foto: Birte Harritsø
Tekst: Dorthe Winther

*

Kort nyt

Sidste frist for EU-tilskud er marts 2020

Den nuværende periode med EU-tilskud via lokale aktionsgrupper (LAG) slutter i 2020, og LAG Småøernes bestyrelse har besluttet, at vi har sidste ansøgningsfrist den 19. marts 2020.

Man kan både søge LAG-tilskud og de særlige tilskud til hav- og fiskeri-projekter (FLAG) i denne ansøgningsrunde. Med vores nuværende budget

har LAG-bestyrelsen cirka 1,5 mio. kr. til fordeling. Der er også mulighed for at søge tilskud fra en særlig pulje til „projekter, der fremmer bæredygtig udvikling og grøn omstilling på småøerne“.

Fra 2021 er småøerne formodentlig med i et nyt LAG-program, og vi forventer, at der i 2022 igen vil være mulighed for at søge LAG- og FLAG-tilskud til projekter på småøerne. Dette afhænger

af EU's budgetter og tilskudsprogrammer for 2021-2027 og af de kommende danske regler for EU-tilskud. Læs om tilskudsmulighederne på www.lag-småøerne.dk

Morten Priesholm, projektkoordinator
LAG Småøerne

Få indflydelse på fremtiden på din ø

Det er nu, den strategiske planlægning for landsbyer, herunder småøer, falder på plads, og som øbo er det vigtigt at gå i dialog med kommunen om arbejdet.

Rapporten om „levedygtige landsbyer“, der udkom sidste år, har foranlediget en ændring i planloven, som betyder, at kommunerne skal lave en strategisk planlægning for deres landsbyer, og den strategiske planlægning skal indgå i Kommuneplan 2021.

Det overordnede formål med ændringen af planloven er at fastholde kommunernes fokus på at skabe levedygtige landsbyer, og at alle kommuner tager aktivt stilling til planlægningen for deres landsbyer og landdistriktsområder.

Kommunerne kan for eksempel tage stilling til, hvilke landdistrikter, der har brug for bestemte udviklingstiltag, og hvordan man fra kommunal side vil prioritere for eksempel placering af kommunale servicetilbud via den kommunale planlægning. Det handler om, at kom-

”

„Det er nu, ø-udvalg eller beboerforeninger skal på banen for at få indflydelse på kommunens strategiske planlægning for netop deres ø.“

munen skal tage stilling til de forskellige lokale muligheder og udfordringer.

Gang i analysearbejdet

Det er vigtigt at gøre vores kommuner opmærksom på, at småøerne i den sammenhæng er at regne for landsbyer. På nogle af de større øer er der måske flere landsbyer, men langt de fleste steder giver det mening at regne den enkelte ø som én landsby og dermed se på den samlede øs muligheder og udfordringer.

I en række kommuner er man allerede i gang med analysearbejdet af kommunens landsbyer. I Slagelse Kommune tager kortlægningen bl.a. udgangspunkt i områder som privat og offentlig service, infrastruktur/afstande, lokalmiljø, bygningsmasse, kulturmiljø, landskab og natur, befolkningsudvikling og udbygningspotentiale.

I dialog med borgerne

Udvalget for Levedygtige Landsbyer anbefaler, at kommunernes arbejde med at analysere, kortlægge og udvikle strategier med henblik på at sikre en differentieret og målrettet udvikling af de enkelte landsbyer sker i dialog med lokalsamfundet.

Derfor er det nu, ø-udvalg eller beboerforeninger skal på banen for at få indflydelse på kommunens strategiske

planlægning for netop deres ø og dermed være med til at sikre, at der bliver overensstemmelse mellem kommuneplanen, øens selvforståelse og øens ønsker til fremtidig udvikling.

*Foto: Lise Thillemann Sørensen
Tekst: Dorte Winther*

*

Generalforsamling 2020

Ø-sammenslutningens næste generalforsamling afholdes den 15.-17. maj 2020 på Fur.

Nye medlemmer i Udvalget for Småøer

Med ny regering er der kommet nye medlemmer i Folketingets Udvalg for Småøer, der er et underudvalg af Udvalget for Landdistrikter og Øer.

Medlemmerne er nu:

- Lennart Damsbo-Andersen (S) (formand)
- Erling Bonnesen (V) (næstformand)
- Bjørn Brandenburg (S)
- Karina Lorentzen Dehnhardt (SF)
- Mette Hjermand Dencker (DF)
- Henning Hyllested (EL)
- Peter Juel-Jensen (V)
- Rasmus Helveg Petersen (RV)
- Troels Ravn (S)
- Mette Thiesen (NB)
- Susanne Zimmer (ALT)
- Orla Østerby (KF).

Venøs største arbejdsplads fylder 60 år

Med 27 busser og mere end 35 medarbejdere har Venø Bussen netop fejret sit 60-års jubilæum.

Knud Overgaard overtog virksomheden for 30 år siden og driver i dag både Struer Kommunes rutetrafik og turistikørsel under navnet „Venø Rejser“. Ikke alle busserne kommer til Venø i det daglige. De fleste har pitstop i garager og værkstedsanlæg på fastlandet („Jyllands-afdelingen“).

Gennem alle årene har Venø Bussen været med til at „brande“ Venø rundt om i landet. Susanne og Knud Overgaard har i hele deres tid på Venø været aktive i udviklingen af øen.

Foto og tekst: Jan Bendix, Venø.

Har du fået afslag på at låne?

Sammenslutningen af Danske Småøer indsamler historier om øboeres udfordringer med at låne, så vi kan præsentere politikere og den finansielle sektor for dem. Du behøver ikke have det på skrift – også mundtlige historier er interessante.

- Har du fået afslag på lån, fordi du bor eller driver erhverv på en af småøerne?
- Har processen været ualmindelig vanskelig?
- Har du fået tilbudt realkreditlån på mindre end 80 procent af købssummen?

Så skriv om din situation til sekretariatsleder Lise Thillemann Sørensen på ls@danske-smaaoer.dk

Bemærk! Vi videresender, det du sender til os, inkl. evt. personoplysninger.

Flere fisk, skaldyr og arbejdspladser på Venø

Venø Seafood, der oparbejder østers, hummere og hjertemuslinger, udvider sit produktionsanlæg på Venø.

Den 22-årige Kristian Borbjerggaard har overtaget det nuværende produktionsanlæg og et areal på 10 hektar udstykket fra et af Venøs landbrug. Det første, som Kristian sætter gang i, er en fordobling af produktions- og lagerarealet, så kundebehovene for havets frugter kan opfyldes.

I løbet af 1-2 år forventer Kristian Borbjerggaard at ansætte 2-3 medarbejdere.

Kristian har gennem et års tid været begrænset af det nuværende anlægs kapacitet og har derfor været på udkig efter udvidelsesmuligheder andre steder. Et tæt samarbejde med bl.a. Struer Kommune har muliggjort produktionsudvidelse på Venø. Kristian har spændende planer for sin virksomhed, så Venø Seafood bliver et fast mål også for Venøs turister. Dem er der allerede mange af. Mere end 6.000 gæster besøgte årligt virksomheden.

Gæster vil Kristian og Venø i øvrigt gerne have flere af. Læs mere om Venø Seafood på

www.venoeseafood.dk

Foto: Kirstine Christensen, tekst: Jan Bendix, Venø.

Ø-repræsentanter samlet til debat

Mærkesager, mere miljøvenlige færger og udveksling af ø-erfaringer var nogle af de emner, der optog deltagerne ved årets repræsentantskabsmøde i Sammenslutningen af Danske Småøer.

Det var november. Det var mørkt. „Og der er sidevind på Storebæltsbroen“, som en deltager fra en af de østlige øer bemærkede. Alligevel valgte 46 repræsentanter fra 22 øer i hele landet at trodse mørket, travlheden og lysten til at blive hjemme og i stedet bruge en weekend sammen med andre ø-fæller ved Sammenslutningen af Danske Småøers repræsentantskabsmøde i Odense. Her delte de nogle af alle de gode historier fra øerne: Om øget tilflytning og færger fulde af turister. Om iværksætteri og virke-trang. Om succesefterskolen på Venø, der bidrager til liv på hele øen, og festivalen Avernax, der kunne melde udsolgt på to minutter. For bare at nævne et lille udpluk.

De gav hinanden gode råd om alt fra affaldssortering til kommunalt samarbejde, og de delte nogle af de udfordringer, som småøerne kender alt for godt: Mangel på egnede boliger til tilflyttere, problemer med at realisere projekter på

grund af kystdirektoratets lange sagsbehandlingstider og færger ude af drift. Der var små og store øer. Øer, hvis største problem var overskyllede diger, og andre, hvis udfordring bestod i forringet post-omdeling.

Debat om målsætninger

Hver især tog de hjem med ny viden og ideer. Med oplevelsen af ikke at være de eneste, der kæmper med højvande, lægemangel eller befinder sig i en kommune, som glemmer at spare op til en ny færge, selvom midlerne bliver tildelt til netop det formål.

Undervejs i weekenden fik de oplæg om bl.a. fremtidens miljøvenlige færger, en turistapp til gavn for øernes turisme og erhverv, Ø-sammenslutningens kommunikation og en indføring i LAG Småøernes tilskudsmidler. Der blev også tid til at debattere Sammenslutningen af Danske Småøers mærkesager og stille skarpt på de næste tre års pejlemærker.

Udover fuld implementering af landdejsprincippet pegede deltagerne på tre områder, som organisationen skulle arbejde særligt for:

- **Rammevilkår** for helårssamfund (herunder bl.a. bosætning, erhverv, bredbånd- og mobildækning)
- **Klimasikring** (afdækning af problemer, sikring mod oversvømmelse mm.)
- **Bæredygtighed** (selvforsyning, bæredygtig turisme mm.)

Bestyrelsen lyttede til både ideer og argumenter og skal frem mod generalforsamlingen 2020 arbejde videre med repræsentantskabets udspil til mærkesager. Søndag formiddag var det medlem af Udvalg for Småøer Erling Bonnesens (V) tur til at tage mikrofonen og svare på spørgsmål fra engagerede deltagere, og her blev en række konkrete udfordringer præsenteret, inden formanden takkede på gensyn til ø-repræsentanterne.

Læs hele referatet fra repræsentantskabsmødet på

www.danske-smaaoer.dk/dokumenter/

Foto: Lise Thillemann Sørensen
Tekst: Lene Halmø Terkelsen, journalist

„Dating“ mellem købere og sælgere af landbrugsejendomme på småøerne

Hele efteråret har jeg arbejdet som „dating-konsulent“ eller „match-maker“. Ikke i den traditionelle forstand, men som bindeled mellem sælgere og købere af landbrugsejendomme og fødevarer virksomheder på småøerne. Jeg indrømmer, at det ikke lyder særlig sexet, men det har faktisk været den største og mest spændende udfordring i mit job som bosætningskonsulent, og det fortsætter helt frem til marts 2020!

Opgaven lød på, at jeg skulle lokalisere, beskrive og markedsføre landejendomme/fødevarer virksomheder (med mindst 5 ha) overfor matchende målgrupper. Det handler med andre ord om at medvirke til ejerskifte på landejendomme, så nye øboere kan få mulighed for at realisere deres drøm om at bo og leve på en af småøerne. Vores håb er, at ejendommene med landbrugsbygninger og den tilhørende jord bliver bragt i spil på nye måder, så det bliver aktiver, der anvendes til at skabe lokale virksomheder og jobs på øerne.

Ikke nogen nem opgave. Hvordan finder man lige frem til de rette ejendomme, hvor ejerne ønsker at sælge? Hvad skal der indgå i ejendomsbeskrivelserne? Kan og må jeg overhovedet formidle ejendomme? Hvem er målgrupperne, og hvordan når jeg ud med budskabet til dem?

Lyder det lidt som noget, en ejendomsmægler skulle tage sig af? Det var i hvert fald min første tanke.

Ejendomsmægler, finansrådgiver, landbrugskonsulent eller formidler? Jo mere jeg læste om ejerskifte ved landbrugsejendomme, jo længere blev min liste over opgaver/ydelser, som jeg i hvert fald ikke kunne løse eller tilbyde. Samtidig sagde min erfaring mig, at de bedste resultater opnås, når mennesker med forskellige kompetencer går sammen, og gør det de hver især er bedst til. Jeg besluttede mig derfor for at søge bistand hos en professionel landbrugsrådgiver og et advokatfirma: Nu kom der brugbar viden og ro i maven.

Hovedkonklusionen var, at jeg skulle holde fingrene langt væk fra alt, hvad der

Nye naboer
– mere ø-liv

Anja Knudsen

lugtede af rådgivning, og holde mig til formidlingsdelen.

Resultatet er blevet et fint lille katalog med fem ejendomme, som præsenterer ejendommene og deres muligheder, men også de ø-samfund som de er en del af (Fejø, Sejerø, Strynø og Omø). Vi ved fra vores tilflytter- og fraflytterundersøgelse i foråret 2019, at tilflytternes drøm om ø-livet handler om meget mere end en ejendom. Det handler om at komme tæt på naturen, blive en del af et nært fællesskab, og få et mere enkelt og roligt

Bliv synlig – kom til netværksseminar for småøerne

Hvordan bruger jeg Facebook bedst muligt? Hvordan skriver jeg en god tekst til hjemmesiden eller en pressemeddelelse, der bliver til en historie i avisen?

Og kan jeg arbejde mere strategisk, så min indsats får større effekt?

Sammenslutningen af Danske Småøer inviterer til netværksseminar om kommunikation **lørdag den 25. januar kl. 10.00-15.00.**

Når du går hjem fra dagen, har du:

- fået redskaber til at styrke kommunikationen via forskellige kanaler, fx hjemmeside og Facebook
- forstået, hvordan man opnår synlighed i medierne
- mødt en masse andre øboere og hørt om deres viden og erfaringer
- materialer med i tasken – lige til at tage med hjem og bruge i det videre arbejde.

Se mere her og tilmeld dig:

www.danske-smaaoer.dk/ under „nyheder“

liv. Det er præcis det, småøerne kan, og i beskrivelserne har jeg derfor, sammen med en række øboere, forsøgt at indfange og formidle den særlige ø-kultur og livsstil. Hvorvidt det er lykkes, vil jeg lade jer læsere om at vurdere.

Markedsføring?

Kataloget findes i både en digital og en trykt version. Jeg er i fuld gang med at få det spredt via de sociale medier, lave aftaler om artikler og anden presseomtale, samt arrangere besøg hos udvalgte samarbejdspartnere, der har kommunikationskanaler ud til vores målgrupper. Jeg har blandt andet deltaget på Praktisk Økologi Festival i Karise, hvor der var ca. 400 deltagere. De var den perfekte målgruppe for flere af ejendommene, og det har allerede resulteret i en konkret henvendelse.

Overraskelser undervejs?

Jeg er blevet overrasket over, at der hos øboerne tilsyneladende ikke er det store behov for en håndsrækning i forbindelse med salg af landbrugsejendomme. Eller også er tilbuddet druknet undervejs ud til modtagerne, eller det har været for uoverskueligt at tage imod.

Jeg har ringet og snakket med rigtig mange ejere af landejendomme på småøerne, hvor alderen og helbredet peger i retning af et snarligt salg. En del er bare ikke helt klar til at tage det store skridt – endnu. Andre har forpagtet jorden bort og trives med at bo på gården.

Atter andre har først sagt ja til at deltage, men ejendommene er så blevet solgt undervejs i forløbet. Det er jo kun glædeligt. Andre troede de skulle være med, men fandt ud af, at ejendommen skulle blive i familien. De havde bare aldrig fået talt om det. At være med til at sætte sådan en proces i gang, er for mig den ultimative succes!

Jeg er meget spændt på, hvad der kommer til at ske de næste par måneder, når vores markedsføringsindsats rulles ud. Forhåbentlig kan jeg i min næste klumme berette om alt udsolgt!

Jeg vil gerne sige stor tak til alle, som jeg har været i kontakt med omkring „matchmaking“. Jeg har stort set kun

mødt venlige øboere, når jeg har henvendt mig om et så følsomt emne, som det at sætte sit hjem til salg.

Særlig tak til ejerne af ejendommene i kataloget. I har vist mig en stor tillid og gæstfrihed, som varmer rigtig meget.

Hvis nogle af jer har gode idéer til, hvor jeg kan sprede budskabet om kataloget, så giv mig gerne et praj på mail: anja@danske-smaaer.dk eller tlf. 3151 6251.

I ønskes alle en glædelig jul og et godt nytår

Anja

Find kataloget her:

www.danske-smaaer.dk klik på punktet „Nye naboer – følg projektet her“ og dernæst „Matchmaking – Ejerskifte i landbrug og fødevarer“.

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne.
Europa investerer i landsdistrikterne

Nye naboer – mere øliv. Et bosætningsprojekt på småøerne gennemføres i et partnerskab mellem Sammenslutningen af Danske Småøer og LAG Småøerne

Akutgruppe har jubilæum

For 15 år siden fik medlemmerne i den frivillige førstehjælpsgruppe Akutgruppen Strynø deres kursusbeviser af instruktøren fra Falck, og gruppen kom i aktion.

I 2003 havde en lille gruppe arbejdet nogen tid på at starte en førstehjælpsgruppe, der kunne hjælpe beboere i nød. Og de fik kommunens og amtets accept til at fortsætte projektet.

Vi fik ideen om kopiere tanken fra tilkalde-brandvæsenet til førstehjælpsgruppen. Idéen var lidt i gang på Årø, hvor nogle tilkaldebrandfolk også påtog sig førstehjælpsopgaver. Vi søgte TrykFonden om midler til udstyr og undervisning/supervision. Midlerne blev bevilliget, og vi kontaktede Falck for at få undervisning og supervision. Vi valgte Falck, fordi de også tilbød psykologhjælp til medlemmerne.

Det blev gennemført, at man på alarmcentralen havde en telefonliste med alle vores telefonnumre, så de kunne alarmere os, når behovet opstod.

Flere steder i landet er man blevet inspireret af akutgruppen på Strynø. Her er det hjælper fra Omø akutgruppe.

Inspiration til andre øer

De første tre år måtte vi hvert år søge TrykFonden for at køre vores akutgruppe videre, men i januar 2007 fødtes regionerne. Vi kontaktede Region Syd for at fortælle om vores koncept. Det fik 5-6 personer fra regionen til at møde os på Strynø, hvor de fik fremlagt og vist vores udstyr og fortalt, hvordan systemet virkede. Kort efter besøget fik vi besked om, at Region Syd ville overtage alle forpligtelser, så vi ikke længere skulle søge fondsmidler til gruppen. På repræsentantskabsmøder i

Ø-sammenslutningen blev ideen givet videre til alle øerne i sammenslutningen. Derfor står vi nu her 15 år senere med akutgrupper på flere småøer og mange andre små samfund.

Foto: Ole Odsgaard

Tekst: Kjeld Tønder Hansen, Strynø

Ø-runden

Repræsentanter fra de 22 øer, der deltog i årets repræsentantskabsmøde, gav hver en fem minutters status på bl.a. succeser, udfordringer og indsatser på deres ø. Få et uddrag af deres beretninger:

■ AARØ (v. Connie Hansen)

Inspireret af „Nye naboer – mere øliv“ arbejdes med bosætning, og der er bl.a. skabt ny Facebook-side („Aarø – en aktiv ø“), ligesom der bliver udviklet en ny hjemmeside for øen. En ny udlejningslejlighed er straks lejet ud, og der arbejdes på at skabe flere boliger på øen, der er bl.a. kontakt til et boligselskab. Året har budt på en række aktiviteter – fra Harley Davidson-træf til rævejagt, og der har været masser af turister. Fra januar til september var 688 passagerer mere med færgen end sidste år. Mange turister går „Camino Haderslev Næs“. En ny struktur har betydet, at kontakt til kommunen omkring færgen sker til fire forskellige personer med hver sit ansvarsområde, hvilket er udfordrende. Der er lavet et fint projekt for havnen, men det er udsat på ubestemt tid pga. kommunens økonomi. Aarø Bryg har haft velbesøgt sæson. Renoveringen af Aarøhus er næsten afsluttet.

■ AGERSØ (v. Dorte Steffensen)

Fremgangen i befolkningstal, hvor Agersø toppede listen, gav god medieomtale. Mange børnefamilier er flyttet til, og der er nu 22 børn på øen. Der kommer storfamilier til øen – og de sætter nye aktiviteter i gang, bl.a. dansehold. Naturcentret kører rigtig godt med mange besøgende. Udvikling på havnen: Værftet er renoveret, der er kommet en ny cafe og sommerens saltvandsakvarium har været en stor succes. Det samme har øens saunatønde. Købmandsparret rejser, men der er dialog med interesserede om at overtage. Man har fået donation fra SEAS og købt „Femø“-bænke, der skal dekorerer på Agersø.

■ AVERNAKØ (v. Flemming Christensen)

Højvandet ved årsskiftet havde store konsekvenser. Kommunen vil gå ind i sagen på et tidspunkt. Masser af aktivitet, bl.a. med Avernax, hvor næste års festivalbilletter blev solgt på to minutter. Færgen skal have kæmpe ros for arbejdet med at fragte de godt 1000 gæster frem

og tilbage. Beboerforeningen arbejder bl.a. med sheltere, men der er gået to år, siden ideen sat i gang, og der har været to afslag fra Kystdirektoratet. Er nu overtaget af Geopark Sydfyn og i samme forbindelse laves der vandrestier og cykelruter. Øen er udfordret ift. afløserfærge og mht. at tilbyde boliger til interesserede. Mange ejendomme bliver solgt til fx landmænd. Har ansøgt og fået lov til at lave udstykning af byggegrunde.

■ BIRKHOLM (v. Jesper Bælum)

Båd til Marstal var væk i tre ugers periode og har været erstattet af mindre fartøj, og det er sårbart.

Udfordring ift. alder på øen. Besøg af antropolog, der har boet på øen i hele efteråret. Birkholm er den laveste ø (1,9 meter på det højeste sted), og inder-digerne skulle forbedres, men det krævede flytning af 80.000 kubikmeter jord. Derfor blev projektet afslået ved beboermøde, så nu arbejder man på forstærkning på udvalgte steder. Havn skal renoveres.

■ BJØRNØ (v. Karen Vinding)

To helårshuse solgt til sommerhuse. Ønske om at bygge, men vanskeligt, fordi man rammer strandbeskyttelseslinjen. Øen har fået nyt fibernet og ny vandledning. Der er etableret trampestier rundt på øen. God færge, der fungerer som andelsselskab. Både øens „Strandvejskiosk“ og „Cafe Pileflet“ har været godt besøgt. Anløbsbro for færgen bliver renoveret af Faaborg Havn denne vinter. Det sidste ø-barn er fyldt 18 og flyttet hjemmefra, men der er mange børnebørn på besøg. Hjemmehjælp og hjemmesygepleje fungerer. Arbejder sammen med kommunen om helhedsplan, bl.a. vedrørende bosætning.

■ BAAGØ (v. Kisser Christensen)

Mange turister har givet udfordringer på færgen, fordi man ikke booker persontransport, og øboere kunne derfor ikke være sikker på transport. Ønsker bedre mobildækning. Har forsøgt at lave en workshop om øens fremtid, og der kom

flere ideer på bordet: bl.a. blå flag på stranden, koordinering mellem færge- og butikstider i Assens og bevarelse af Morten Korch-naturidyllen. To nye beboere til øen. Interesserede vil helst leje, og der er ingen lejeboliger. Problemer med kommunen ift. gyngestativ på Baagø Havn, da det kræver byggetilladelse. Forventer pres på øen fremover pga. kommunens dårlige økonomi.

■ EGHOLM (v. Henrik Mørch)

Den vigtigste nyhed: Egholm er stadig en ø. Der er ikke kommet motorvej, da ny regering har sat en masse infrastrukturprojekter til gentænkning – herunder Egholm. Har modtaget „Stilhedsprisen“ for arbejdet med at bevare øen som et stille område. Der har været tre festivaler, og den ene har i samarbejde med øens kroejer doneret overskuddet til Egholms Venner. Pengene er næsten brugt til jurist i sagen mod staten om udpegning af fugleområder. Tre ejendomme er ubeboede, og der er én til salg. En beboer har planer om at lave sin fars ejendom, en svinefarm, om til naturpark med græsning af køer.

■ ENDELAVE (v. Hanne Nyholt)

God dialog med kommunen og positiv tilflytning. Skole lukkede sidste sommer. Bygningen er overdraget som ø-/kulturhus, og der er stor aktivitet med bl.a. skoler og foreninger. Skolens lejlighed bruges som prøvebolig, hvor man har mulighed for at prøve ø-livet i to-fire måneder. Campingplads er solgt til nye ejere, der driver spisested. En meget aktiv ø i sommerperioden med bl.a. yoga, crossfit og turrindning. Der er samlet fonds- og private midler ind til badebros projekt. Søgt og modtaget 100.000 kroner i aktiv landsbypulje, og der er planer om solnedgangsbænke, motionsredskaber og blomster langs vejene. Der er søgt midler til at købe flyvepladsen i kommunens pulje til områdefornyelse. Medvirker i bosætningsgruppen „Nye naboer – mere øliv“.

Der var et flot fremmøde fra Femø, Askø-Lilleø og Fejø, da øboerne mødte op foran Maribo Rådhus til demonstration mod færgebepærelser. Der var bl.a. lavet papirbåde, som blev sat op foran indgangen, og det lykkedes at få en god dialog med byrådsmedlemmer på vej ind til mødet. Foto: Inge-Lise Bisted.

■ FEJØ (v. Kasper Tøgern)

Skole og børnehus kører godt med syv vuggestuebørn, otte børnehavebørn og syv skolebørn, og generelt er der stor optimisme. Der er en stigning på ni procent i tilflyttere fra 2017-2019, og flere starter virksomhed. Mange nytillflyttede tager ansvar for øens udvikling. Planer om udendørs fitness, borde-bænke mm. på havnen. Der er døgnåbent turistinformation i øens gamle vejerbod. Igennem året har der eksisteret syv forskellige spisesteder med varieret udvalg. Lolland Kommune vil forlænge sejltiden med 3-5 minutter, og der er sammen med Femø og Askø protesteret mod færgeplanerne. Der har været mange nedbrud på færgedriften, og kommunen har afsat 300.000 kroner til afløserfærge. Der er problemer med affald på stranden, og

øboer har hver forpligtet sig til at holde et stykke strand rent.

■ FEMØ (v. Birte Harritsø)

Femø Sogn er det sted i landet, hvor man lever længst, viser en opgørelse fra Danmarks Statistik. Jazzfestivalen har fejret 50 års jubilæum. Turismedagen druknede desværre i regn, og man modtog godt 100 besøgende. Der er bevilget Nordea-millioner til nyt hus på havnen, men man kæmper med Kystdirektoratet. Har medvirket i gode workshops om bosætningsarbejdet i „Nye naboer – mere øliv“, og den gruppe folk, der mødte op, da bosætningskonsulent Anja Bech Knudsen var på besøg, bliver brugt som tænketank. Femø og Fejø fik hver 10.000 kroner fra kommunal pulje, og de skal bl.a. bruges til at lave film om øen. Der

er etableret et fællesturismeprojekt for Femø, Askø og Fejø.

■ FUR (v. Dorte Christensen)

Masser af turister. To måneders gratis færger forår og efterår giver mange ekstra. De mange mennesker har givet udfordringer ift. øens møler-fabrikker, og det er besluttet, at der skal minimum to lastbiler med hver afgang (så de ikke skal holde i kø). Besøg af daværende kulturminister Mette Bock vedr. „gelændersag“. Det er besluttet, at det fremover skal være gratis for øboer at sejle med færgen til Fur uden for højsæsonen. Pengene kommer fra den ekstra million, som Fur fik fra regeringen til yderligere takstnedsættelser. Seks nye tilflyttere. Kommunen har bevilget 1,6 millioner til ny motor på færgen, og Havneforeningen har samlet penge ind til promenadekaj, så større skibe kan lægge til. Husk: Generalforsamling på Fur 15. maj 2020.

■ HJARNØ (v. Mathilde Kragh Hare)

Positiv udvikling med bl.a. flere børn og flere tilflyttere. Nogle af de nye øboere er ved et tilfælde stødt på øen, og andre er ø-børn, der vender hjem. Der er mange aktiviteter og gang i forsamlingshuset. Største problem er, at der ikke er mange boliger at få. Der bygges dog nye huse og renoveres en del. Efterskolen er blevet til en filial til større efterskole, der dog endnu ikke er i gang. Der har været bekymringer omkring, hvad det ville betyde for internetforbindelse og evt. belastning på færgen, men der er god dialog med skolen. Generelt godt samarbejde med kommunen, der bl.a. er gået i gang med affaldssortering og har prøvet det af som et forsøg på Hjarnø. Mange turister. Til glæde for erhvervet, men der er pres på færgen.

■ LYØ (v. Erik Nielsen)

Mange indgår i at arrangere fællesaktiviteter og udvikling på øen. Beboerforeningens cykler har været flittigt brugt (indtjening: ca. 40.000-50.000 kr.). „Kys frøen“ aktiviteter har været godt besøgt. Mange har været involveret i „Helhedsplan for øerne i Faaborg-Midtfyn kommune“, og man håber, at implementeringsarbejdet understøttes af en kommunal ø-konsulent. Masser af traditioner og aktiviteter på øen: Fra fællespisning til besøg ved klokkestenen grundlovsdag. Mange turister og sejlere. Toiletterne på havnen er blevet renoveret, og havnen har bl.a. fået en flot promenadebro. Der er åbnet kombineret bar og galleri samt en butik med mexicansk

Havnen på Lyø har fået en flot ny promenadebro. Foto: Erik Nielsen.

Fortsættes på side 18

Der er fuld af liv på Venø Efterskole – og det giver liv på hele øen. Foto: Venø Efterskole.

Fortsat fra side 17

kunsthåndværk. Øens sygeplejeske er stoppet. Der er sikret døgnpleje fra hjemmeplejen og dækning af nødkald. Planlagte sygeplejeopgaver klares med personale fra fastlandet, og de overnatter på øen. Stadig uløst, hvordan akutte sygeplejeopgaver løses.

■ MANDØ (v. Claus Christensen)

Positiv udvikling: Der er flere nye øboere og tilsagn om flere tilflyttere. Alle er folk med tilknytning til øen. Danske Naturfond har opkøbt ca. 100 hektar på øen og lagt sammen med 50 hektar af Naturstyrelsens til et engfugleprojekt. Med udgangspunkt i de gode erfaringer fra Møn forventer man en del af „Dark Sky“ projektet, og der er håb om et Dark Sky-center. Hvis man får certifikatet forpligter det endvidere kommunen til handling, fx ift. Esbjerg Havn. Har mistet en vigtig turistaktør: „Mandø Events“, men har heldigvis ikke mistet turistomsætning. Ny turboat i form af et amfibiefartøj hos Mandø Bed & Breakfast. Skal sejle fra Mandø til bl.a. Rømø og Fanø.

■ NEKSELØ (v. Jytte Heglund)

Bosætning er et ukendt begreb på øen. Der er ingen huse til salg. To huse lejes ud, men uden udskiftning. Der er udfordringer med affaldsordning/storskraldsordning. Mange ældre på øen har ikke bil og kan derfor ikke komme i land på genbrugspladsen med alt det, der ikke må afleveres. Færge har måttet sejle ekstraturer pga. mange turister. Der er afholdt møder omkring færgen, fordi der er problemer med booking. Mindre

skrald på strandene end tidligere. Største problem er rotter.

■ OMØ (v. Ole Odsgaard)

Omø Skole har haft 160 års jubilæum, og der er i dag syv elever i skolen. Et tal, der er steget pga. tilflytning. Derudover har øen tre dagplejebørn. Stigende antal aflysninger på færgen, pga. problemer med bov thruster. Der er formentlig afsat ekstra midler i budget 2020, men kommunen skeler til OPP-løsning (Offentligt Privat Partnerskab, hvor fx private midler finansierer en færge, og kommunen leaser den). Man mangler en del midler for at kunne komme i mål med landevejsprincippet i de 46 uger. Personalet på Agersø/Omø færger har nedlagt arbejdet, fordi ledelsen ville have, at de skulle have fælles tørnister. Udfordringer med transport fra Skælskør til færgen, da regionen har besluttet, at busrute skal spares væk. Der er tildelt midler til at forebygge ældres ensomhed, hvilket har ført til en række aktiviteter på øen. Ny asfalt på halvdelen af Omøs veje, og resten følger. Stor succes med ny traktorbus, der har kørt med 1.300 passagerer siden indvielsen 18. maj.

■ ORØ (v. Jens Bloch)

Fin tilflytning. Der er nu 37 børn i skolen og 34 i børnehuset (fra 0 til 6 år). Lange ventelister til lejeboliger. Mulighed åbnet for, at man i forbindelse med opførelsen af et alment byggeri i Holbæk kan oprette en afdeling på Orø af den nye Holbæk afdeling. Masser af aktiviteter: Fra Tyroleraften til fakkeloftog. Hastighedsbegrænsninger på øens fær-

geveje har effekt. Øens shelters har været en succes. „Smag på Orø“ har fået dispensation til at ændre landejendom til cafeteria. Efter længere tovtrækkeri om øens lægesituation er der lavet en to-årig ordning, hvor en læge med klinik i Holbæk har overtaget vagten. Lægeklinikken betjener Orø fra en satellitklinik på øen med læge én dag om ugen og sygeplejerske alle hverdage. Ved lægebehov i resten af ugen, kræver det tid i Holbæk.

■ SEJERØ (v. Lone Nielsen)

Afventer stadig tilladelse vedr. havneprojekt: Kystdirektoratet svarer ikke. Sejerø har modtaget 250.000 kroner fra kommunens „Få det fikset pulje“, og de skal bl.a. bruges til badebro. En beboer arbejder med at lave et testcenter for salttolerante plantearter. Kommunen har lavet en ny strategi, hvor hverken Sejerø eller Neksø er nævnt, så beboerforeningen, udviklingsforum og ø-udvalget har været samlet for at kommentere. Øernes Højskole har overtaget lejrskolen og er i gang med renovering. Realdanias renovering af Højgården skrider godt fremad. Masser af aktiviteter på øen: Fra kagens dag til kunststillinger. Øens præst har holdt afsked, og man afventer ny. Sognehus under renovering.

■ SKARØ (v. Preben Sørensen)

Udfordring ift. alder på øen. Der er ingen ejendomme til salg. I samarbejde med Svendborg Kommune er der blevet sat handlingsplan i gang med Skarø, Drejø

og Hjortø: Man ønskede bl.a. bedre internet, men for at forbedre internettet, ville kommunen gerne sætte en 42 meter høj mast på øen. Der var 29 indsigelser mod masten i lokalplanen. Der er indgivet klager til klageankenævnet mod kommunen. Øen har en god færge med plads til 90, og hver weekend i sommerperioden må man efterlade turister i Svendborg. Skarø Festivalen trækker 2000 mennesker til øen. Ø-hop fungerer rigtig fint i Det Sydfynske Øhav. Man håber på, at Ærø kommer med.

■ STRYNØ (v. Kjeld Tønder Hansen)

Der er tilflytning, men den begrænses meget pga. manglende lejeboliger og mulighederne for at optage lån i ejendomme. Øens spejdere deltog i verdens største sæbekassevæddeløb og fik to førstepræmier. Brandstationerne på øerne i Det Sydfynske Øhav har fået fordoblet deres årlige budget til bedre uddannelse og materiel. Tak til Ø-sammenslutningen for arbejdet med at få „Tvindloven“ lavet om, så det blev muligt at oprette en satellitafdeling til en efterskole på fastlandet. Strynø har i to år haft „øhavslinjen“ på Smakkecenteret, men satellitskolen

havde underskud, så samarbejdet stopper desværre til sommer. Det er 15 år siden, den første akutgruppe startede på Strynø. En ide, der har nået de fleste småøer og andre steder i landet, hvor der er langt til ambulancetjenesten.

■ TUNØ (v. Hanne Tromborg Thaysen)

Det går fremad på sundhedsområdet, og det er nu muligt at få den pleje, der er nødvendig for at kunne blive i eget hjem. Mange ekstra helikopterkald i sommerens løb har betydet, at man har fået sommerlæge ca. én måned og læge en gang ugentligt. Øen har fået ny ambulance. Der er modtaget 500.000 kroner til ekstra færgeafgange og bosætning. Modvilje mod Odder og Samsø kommunes ønsker om en hurtigfærge mellem Samsø og Århus, som to gange ugentlig skal anløbe Tunø, da man hellere vil bruge budgettet på Tunøfærgerne. Planer om at bygge 8-12 nye boliger, primært lejeboliger, hvilket der er stort behov for. Tunøfonden vil købe et hus som evt. indslusningsbolig, hvis de kan få kommunegaranti. I samarbejde med Moesgård Museum er der planer om vikingeboplads, hvor man kan holde sin ferie på bedste vikingemaner. Tunøfestival synger måske på sidste vers.

Til gengæld har Tunø Havnefest vind i sejlene og tyder på stor succes.

■ VENØ (v. Jan Bendix)

Glæder: De tre gratis færgeperioder i forbindelse med „Kulturelle Venø dage“, „Aktive Venø dage“ og „Naturdage på Venø“. At Venø Festival er kommet godt i gang, og at Venø Efterskole buldrer frem. At musikforeningen Venø Musik fylder 30 år, og at vi har færgetakster, der vil noget!

Arbejder med: Ny kommuneplan, hvor man ønsker blandet boligbyggeri. Foreningsorganisation og samarbejde, så foreninger kan arbejde på nye måder. Har gang i stort projekt omkring havneudvikling (lokalt og sammen med øvrige lokale havne). Skal have ny præst, og det er lykkedes at få bopælspligt. Er desuden i gang med at fremme havørredfiskeri og arbejder også med bosætningsprojekt målrettet børnefamilier.

Udfordringer: Planlov (strandbeskyttelseslinjen, + kystzonen) mht. afslag og sagsbehandlingstider. Derudover er der udfordringer mht. bestyrelsesarbejde/udskiftning i beboerforening.

★

Endelave har vundet et vægmaleri

Under overskriften „Hvem er du taknemmelig for“? Fortæl mig om dem – jeg forærer et vægmaleri til et helt særligt sted, udskrev billedkunstner Kirsten Toft Bang en konkurrence sidste år. Endelave blev den heldige vinder. Læs et uddrag af nomineringen, som Line Herlev Meldgaard fra Odense stod bag.

Jeg er kommet på Endelave, siden jeg selv var barn. Vi boede under æbletræerne på campingpladsen hver sommer. Cyklede øen (og til tider cyklen) flad og badede i Havnen. Nu kommer jeg der med mine egne børn. Vi bor i mine forældres hus, for de endte med at flytte derover. Bag æbletræets grene sejler færgen forbi, og vi cykler stadig øen flad. Havnen er blevet større, for vi er mange, der er glade for Endelave, og nu er vi endnu flere, der hopper i vandet langs molen.

Jeg er så taknemmelig for at have dette sted i verden, hvor der stadig er plads. Når vi sætter bilen i Snaftun og går ombord på færgen med cykler og klapvogn og ét sæt ekstratøj, fordi vi ikke behøver mere, så bliver „drift-

fornemmelsen“ tilbage på fastlandet. Færgen sejler ikke hurtigere end den gør. Det tager en time hver gang, og man kan ligeså godt slå sig til ro.

Jeg synes, det er fantastisk at komme et sted, hvor folk har tillid til hinanden, og dørene aldrig er låste. Hvor man tager ekstra kage med fra arrangementet på skolen, fordi Erling inde ved siden af er så glad for kage. Hvor man hjælper

hinanden og husker hinanden. Og jeg elsker at mine pensionerede forældre har frygteligt travlt i vinterhalvåret, fordi der er så meget at rende til i den mørke tid.

Denne indstilling kunne Kirsten Toft Bang ikke stå for. Læs mere på www.artheart.dk.

Tekst og foto: Hanne Nyholt

Besøgende på Endelave får nu en farvestrålende velkomst med øens nye vægmaleri, der pryder pakhuset på havnen.

Agersø Værft: Fra forfald til flot havnefront

„Forfalden“, „rodet“ og „uhyggelig“ var nogle af de ord, der blev brugt om Agersø Værft for få år siden, men i dag er bygningen renoveret takket være støtte fra bl.a. LAG Småøerne og Realdania.

Det tog tid, krævede mange (også frivillige) kræfter og justeringer af projektet undervejs, men i dag er Agersø Værft en bygning, der forhåbentlig ikke kun bliver et smukt vartegn for øen, men også kan fungere som arbejdende værksted til glæde for øboer og turister.

Da færgen pløjer sig gennem Storebælt, dukker det op som det første. Det sorte tag, den store hvide port og det svenskrøde, nymalede træværk, der er afstemt med resten af havnens bygninger.

For bare halvandet år siden var det et helt andet syn, der mødte de tilrejsende til Agersø. Værftet stod som en rådden tand i den række af velholdte bygninger og vuggende lystbåde, der udgjorde det indledende indtryk af øen.

– Det var ved at falde fra hinanden. Brædderne blafrede nærmest i vinden, der var rust og glasskår rundt omkring, og det hele gav et indtryk af et forladt, forfaldent og lidt uhyggeligt havnelandskab. Det var bestemt ikke et sted, man havde lyst til at gå forbi, husker formanden for Agersø Beboerforening, Bente Topsøe-Jensen.

Agersø Værft har tidligere været en vigtig arbejdsplads på øen. Siden 1938 havde man bygget mere end 300 træskibe og kuttere her, men fiskeriet gik dårligere, og værftet forfaldt. Da den sidste ejer døde i 2015, stod bygningen som et rodet skrummel på en havn, der eller var under udvikling. Det nemmeste havde været at jævne bygningen med jorden, anlægge en græsplæne og stille et par borde-bænke-sæt op, men sådan gik det langt fra på Agersø.

En lang proces

7. marts 2015 oprettede en flok øboere Foreningen Agersø Storebælts Værft, der skulle redde værftet. Fire af øens forenin-

ger var gået sammen om at købe bygningen på tvangsauktion, og nu var det op til foreningen at konkretisere visionerne, fortæller formanden for foreningen, Troels Stilling Stensballe, der viser rundt i det nyrenoverede værft.

– Værftsbygningen er en del af øens DNA og er sammen med møllen en signaturbygning, når man sejler hertil, så den skulle ikke bare rives ned, forklarer han.

Troels Stilling Stensballe er den tredje formand i foreningens levetid, for det har været en lang proces at nå dertil, hvor værftet står i dag – mere end fire år senere.

– Vi har alle sammen kastet rigtig meget energi ind i projektet, og som tiden gik, var det svært at bevare gejsten. Der har været ildsjæle, som stod af undervejs, og vi havde også et ø-samfund, som spurgte: Hvad sker der egentlig med det værft? fortæller Troels Stilling Stensballe, der har været med i foreningen siden starten.

Men ideer blev beskrevet. Fondsansøgninger sendt. Frivillige knoklede med at rydde værftet. Undervejs blev projektet nedjusteret fra at omfatte smedeværksted, toiletter og bådehal med et budget på mere end fem millioner til en model, der kun fokuserede på at redde bygningen. Private med bopæl på eller tilknytning til øen donerede pengebeløb, så man fortsat kunne arbejde videre, men økonomien var, så man kun lige kunne „holde skindet på næsen“, som formanden forklarer. Derfor blev det også et vendepunkt, da man efter tre års arbejde fik tilsagn om 391.400 kroner i FLAG-støtte fra Småøernes Lokale Aktionsgruppe, LAG Småøerne, som med EU-midler støtter projekter og udvikling på de 27 små, danske øer. Kort efter donerede Realdania én million til renoveringen.

Programchef i Realdania, Stine Lea Jacobi, fortæller, at det gjorde en forskel, at projektet forinden havde modtaget LAG-tilskud.

– Vi går meget sjældent ind og støtter som de eneste. Så vi kigger på, om man er lykkedes med at samle andre midler ind lokalt eller fx fra LAG, forklarer hun.

Den levende havn

Da først byggeriet gik i gang i august 2018, gik det stærkt. Der blev etableret dræn. Gulvet blev hævet 40 centimeter. Tagets rådne brædder blev skiftet ud, og der blev lagt tagpap på. Vindskeder og bjælker blev skiftet ligesom vinduer og porte. Efter ni måneders arbejde, mødte mere end 100 mennesker op til indvielsen lørdag den 15. juni 2019.

Formand for Agersø Fiskeriforening og næstformand i lystbådehavnen, Jan Rasmussen, er en af de Agersøboere, der glæder sig over de nye tiltag. Siden 1974 har han været fisker på øen, og han har oplevet værftet som aktiv arbejdsplads med syv ansatte. Men han har også set øens fiskeri, landbrug og gartneri gå ned ad bakke.

– Vi er nødt til benhårdt at satse på turister, og derfor er det også godt, at der sker så meget på havnen, for jo mere, vi kan tilbyde, jo flere turister kommer der, fastslår Jan Rasmussen. Lystbådehavnen blev bygget i 1989, og i sommers åbnede en grill, så havnen nu har to spisesteder.

– Turister og lystsejlere roser havnen og fremhæver, at her er rent, pænt og ordentligt, og det tager de med videre og anbefaler til andre, fortæller Jan Rasmussen.

Som gammel fisker håber han naturligvis, at der kommer gang i fiskeriet og værftet igen – også fordi det giver liv og tiltrækker turister.

– Der er jo ikke noget værre end at gå ned til en død havn. Så kan du lige så godt tage til Ishøj, som han siger.

Erhverv og events

Og der kommer liv i værftet. Rundsaven er sluttet til, svedkisten følger, og den første træbåd er rullet ind. Værftet er nemlig ikke tænkt som et museum, understreger formand Troels Stilling Stensballe.

– Hvis øerne skal bestå som helårssamfund, skal der være noget aktivitet. Ellers kommer der hverken turister eller tilflyttere til.

Foreningen Agersø Storebælts Værft involverede da også tidligt i processen bådebygger Kristian Jakobsen, der gik med i bestyrelsen i starten af 2017. Han kendte til øen som sejler, havde hjulpet med nogle af fiskernes både, og hans kærlighed til træskibe omfattede også værfter.

Bådebygger Kristian Jakobsen har forpagtet Agersø Værft, hvor han vil renovere træskibe og leje faciliteterne ud til sejlere. Udover at være selvstændig bådebygger underviser han også i sejlads og bådebygning på FGU i Korsør.

– Jeg ville gerne være med til at redde stedet, for jeg elsker mit fag og vil gerne have, at andre får øjnene op for træskibene. Ved at etablere et værksted på værftet, håber jeg på, at det kan lykkes, siger Kristian Jakobsen, der har forpagtet stedet og har solgt sine maskiner til foreningen bag.

Planen er, at sejlere kan leje sig ind og trække på værftets faciliteter og Kristians viden eller bestille ham til at løse opgaver. Vinteropbevaring af både, udlejning til andre bådebyggere eller fx events er også ben i forretningsmodellen, og Novo Nordisk har allerede brugt stedet til en teambuilding-dag. Maskinerne er nemlig sat på paller, så lokalet kan ryddes til andre formål.

– Det vigtigste er, at der er aktivitet, men først og fremmest skal vi være en del af det maritime miljø på havnen, siger Kristian Jakobsen, der fra værftet i Korsør ved, at et værft tiltrækker mange turister, som gerne vil kigge indenfor.

Til en start satser han udelukkende på træbåde, da glasfiber stiller krav til fx udsugning, men på længere sigt bliver værftet måske for alle bådtyper.

Den sidste brik på havnen

Førhen skulle man gå i gummistøvler på det jordede værftsgulv, men i dag ligger coloc stenene sirligt. Det hele er pænt og nyfejlet indenfor, og næste trin ligger udenfor, hvor det handler om at få beddingen til at køre med et nyt spil, der kan tage 100 ton. Pengene er søgt, og først når det er på plads, kan man forvente egentlig kunder, forklarer Kristian Jakobsen.

– Vi skal have mulighed for at tage større både op, og det tager i det hele taget tid at etablere sådan et sted.

Ind til da nyder øboere og tilrejsende den forskønnede havn.

– Det var ligesom den sidste brik på havnen, der faldt på plads, og folk er glade og synes, at det pynter. Bygningen er jo også en del af historien – specielt for de gamle Agersøboere, som har set det som et aktivt værft, siger Agersø Beboerforenings formand, Bente Topsøe-Jensen, der tænker, at værftet i fremtiden måske også kan bruges til fx kulturelle formål.

Foto og tekst: Lene Halmø Terkelsen, journalist

Finansiering:

- Realdania: 1 million kr.
- LAG Småøerne: 391.400 kr.
- Ø-støtte: 64.000 kr.
- Private donationer: 150.000 kr.

Fra ø til ø – med LAG Småøerne

Denne artikel er en del af LAG Småøernes formidlingsindsats. Formålet er at dele erfaringer fra ø-projekter, der får LAG eller FLAG-tilskud i 2014-2020. Dette er den første artikel i serien, og journalist Lene Terkelsen har skrevet den for os. Læs mere på www.lag-småøerne.dk

Ny mærkningsordning for skånsomt fiskeri

Ved årsskiftet får fiskere mulighed for at synliggøre, at deres fisk er fanget på en måde, der slider mindst muligt på natur og fiskebestande.

De danske kyster indbyder til kystfiskeri, og på de danske småøer har fiskeriet spillet en vigtig rolle. De små kuttere har skabt liv i havnene og en mulighed for at købe friskfanget fisk. Men der er kommet færre både, og stadig længere imellem de fiskere, der kan leve af deres fiskeri enten på fuld eller deltid, og de små havne er lukket på stribe.

I 2014 stiftede en række kystfiskere derfor deres egen fiskeriforening. Målet var at stoppe tilbagegangen og fremme kystfiskeri med skånsomme redskaber som garn, krog, bundgarn og snurrevod. Og kystfiskerne ramte noget i tiden. Politikerne på Christiansborg kunne godt se, at der var noget galt og har siden lavet en række nye love, der gavner kystfiskeriet.

Mærkning på vej

Fra årsskiftet kommer der et mærke for naturskånsomt fiskeri. Er man kystfisker

og fisker med fx garn eller ruser, kan man få et mærke på sin fisk, der viser, at den er skånsomt fanget. Der er stor efterspørgsel på skånsomt fanget fisk, fordi skånsomt fiskeri betyder mindre slid på naturen og på fiskebestandene. Mærket bliver det første statskontrollerede fiskemærke i verden. Og det bliver gratis for både fiskerne og aftagere at bruge mærket.

At kystfiskerne får et mærke på deres fisk, der viser at fisken er noget særligt, vil forhåbentligt betyde, at kystfiskeren kan få en højere pris for deres fisk. Samtidig vil forbrugerne blive opmærksomme på, at der er forskel på fisk, og der bliver skabt en øget opmærksomhed om kystfiskeriet og de små samfund – også på øerne. Og det er netop en af målene med at sætte et mærke på fisken. At skabe en større nærhed imellem forbrugerne, dem der fisker, og de samfund de er en del af. Denne historie passer godt ind i fortællingen om de danske øer, og vi håber på, at så mange som muligt vil bruge mærket og være med til at skabe den gode fortælling.

Fremtiden for kystfiskeri er usikker

Det er også blevet muligt for de kystfiskere, der ejer de såkaldte FKA fiskekvoter (omfatter fx torsk, rødspætte, kuller og tunge) at få flere fisk. Helt op til 150 % af deres egen kvote. For at få mere fisk skal kystfiskeren melde sig til en særlig beskyttet kystfiskerordning, der sikrer, at kvoterne ikke forsvinder ud af kystfiskeriet. Og det er vigtigt. Siden 2007 har det været muligt at handle med de fiskekvoter, som kystfiskerne fisker på. Det har resulteret i, at kystfiskerkvoterne er blevet solgt til større og mere effektive fartøjer. De store fartøjer ligger i de større havne. Og resultatet blev, at de mindre havne simpelthen er blevet tomte for erhvervsfiskere og kystfiskerbåde.

Selvom der har blæst nye vinde fra politikerne, der har givet medvind til kystfiskerne, er der stadig rigtig mange ting, der gør kystfiskeriets fremtid usikker. Når der er få eller bare en fisker tilbage i en havn bliver det svært - så dem, der er tilbage skal bakkes op. Kystfiskeriet kæmper også med, at der er færre fisk i de kystnære områder, iltsvind truer, og sæler og skarver har mange steder en stor negativ effekt på både fisk og fiskeri. Men kystfiskerne tror på fremtiden og har mange planer for, hvordan kystfiskeriet kan sikres over hele Danmark.

Foreningen for Skånsomt Kystfiskeri
Det er muligt for både deltids- og fuldtidsfiskere at melde sig ind i foreningen. Medlemskab koster kr. 1.500 om året. Læs mere på

www.skaansomt-kystfiskeri.dk

Foto: Frida Gregersen

Tekst: Hanne Lyng Winter, politisk rådgiver og biolog i Foreningen for Skånsomt Kystfiskeri

*

Foreningen for Skånsomt Kystfiskeri

Det er muligt for både deltids- og fuldtidsfiskere at melde sig ind i foreningen. Medlemskab koster kr. 1.500 om året. Læs mere på www.skaansomt-kystfiskeri.dk

Video og nye vinkler på bosætningsarbejdet

Deltagerne i gang med at kortlægge deres netværk. Hanne Nyholt fra Endelave ses som nummer fem i rækken.

Hvordan bruger vi netværk strategisk i vores bosætningsarbejde? Hvordan oplever nye iværksættere ø-livet? Og hvordan laver man video, som frister flere til at flytte til? Deltagerne i „Nye naboer – mere øliv“ fik ny inspiration – ikke mindst fra hinanden – ved den tredje workshop i projektet.

Hanne Nyholt fra Endelaves bosætningsgruppe havde egentlig ikke regnet med, at hun efter få timers undervisning ville blive så tændt på at lave video, som det var tilfældet, men pludselig så hun mulighederne for at egenproducere små film til øens hjemmeside, som kunne vise potentielle tilflyttere om øens herligheder og liv.

– Det er jo en måde at gøre den meget mere levende på, og jeg synes faktisk, at det var imponerende, at vi både lærte det tekniske og også nåede at producere noget, fortæller Hanne, som i dag bl.a. mestrer kunsten at moonwalke med et mobilkamera for at få den helt rigtige rolige bevægelse i billederne.

Brug det nære netværk

Endelave er en af de syv øer, som er med i projekt „Nye naboer – mere øliv“, der er et samarbejde mellem Sammenslutningen af Danske Småøer og LAG Småøerne. Målet er at skabe bosætning på de danske småøer gennem bl.a. netværk og kompetenceudvikling. Netop netværket fremhæver Hanne Nyholt som noget af det mest udbytterige.

– Det er altid meget inspirerende at møde med folk fra andre øer, for vi har de samme udfordringer og kan hjælpe hinanden med ideer.

Det var tredje gang, der blev afholdt workshop i projektet, og som altid var programmet tætpakket. Blandt andet holdt Camilla og David Linnebjerg – kendt fra TV-programmet „Enkeltbillet til Omø“ oplæg om at være nystartede iværksættere på en ø, men for Hanne Nyholt var det især oplægget om strategisk netværk, der gav ideer til øens bosætningsarbejde.

– Alle ved, at det er en god ide at bruge sit netværk, men vi har en tendens til at tænke på netværk, som noget, der ligger langt væk. På workshoppen fik vi øjnene op for, hvordan vi kan bruge det

helt nære netværk i bosætningsarbejdet. Fx ved at udnytte det kæmpe potentiale, der ligger i de mange mennesker i sommerhusområderne. Eller ved at kigge på vores overnatningssteder og de nichemålgrupper, fx lystfiskere eller ryttere, som de allerede har fat i, og så inspirere dem til at flytte til, forklarer hun.

Foto: Lise Thillemann Sørensen

Tekst: Lene Halmø Terkelsen, journalist

*

Få flere ø-nyheder

Tilmeld dig nyhedsbrevet fra De Danske Småøer på www.danske-smaaoer.dk

Det er ikke en båd. Det er ikke en bil. Det er:

Mandøpiggen

Den sejler i vand og kører på land. Den er resultatet af én mands snilde og vilde idé, og den kan fragte turister rundt i Vadehavet omkring Mandø på østers- og sælsafari.

– Vi er tæt på en „happy ending“, sagde Poul Erik Fredskild i den anden ende af røret.

Det var midten af oktober. Endnu manglende de sidste godkendelser fra Søfartsstyrelsen for at måtte stævne ud.

– Ring igen om en måneds tid, så har jeg forhåbentlig godt nyt, sagde han, men så længe gik der ikke. 29. oktober 2019 sejlede turfærgen „Mandøpiggen“ sin første tur med gæster. Det var happy ending på en historie, der var begyndt flere år forinden, da Poul Erik fik ideen til en turbåd, som kunne vise turister Vadehavet, hvor der er for lidt vand til at sejle og for meget til at køre.

– Til at begynde med tænkte jeg, at jeg kunne købe et gammelt skib og sætte hjul på, men efterhånden, kunne jeg se, at det fik jeg aldrig godkendt af Søfartsstyrelsen, fortæller Poul Erik, der sammen med sin kone, Karin, ejer B&B Mandø.

De satte alt ind på at udvikle et amfibiefartøj. En hollandsk designer tegnede båden, og Poul Erik, der er maskinmester, opfandt konstruktionen

med de tre hjul, der kan slås op og ned.

– Den største udfordring har været lovgivning og godkendelser. Jeg har tit fået skyld for, at jeg er meget stædig og vedholdende, og det skal man være for at kunne lave sådan noget som det her, forklarer Poul Erik, der har været i løbende dialog med Søfartsstyrelsen omkring fartøjet.

Til alt held undgik Mandøpiggen at være omfattet af færdselsloven, fordi den kun bevæger sig uden for højeste højvandslinje, hvor der normalt ikke færdes nogen.

Tre år har den været undervejs. Der er betalt regninger for tre millioner, og nu glæder hele familien sig over, at det er lykkedes. Med til den happy ending hører nemlig også, at parrets 22-årige datter flytter hjem til Mandø for at blive matros ombord. Sæsonen er

i gang, og Poul Erik regner med at sejle 200 ture årligt.

Foto: Poul Erik Fredskild

Tekst: Lene Halmø Terkelsen, journalist

Mandøpiggen:

- 12 meter lang aluminiumsbåd
 - Plads til 12 gæster
 - Kan sejle på en vanddybde på 50 cm
 - Vejer ca. 10 ton
 - Har to dieselmotorer, som driver to vandjets
 - Skroget er bygget i Tykland og resten i Vindeby hos Poul Eriks bror
 - Anløber Mandø, Rømø og Ribe Kammer Sluse
 - Finansieret af støtte fra LAG-midler (300.000 kr.) SE Vækstpulje (200.000 kr.), FLAG-midler (700.000 kr.) og Ø-støttelån (300.000 kr.)
- Læs mere på www.bb-mandoe.dk

Ø-POSTEN

Nyheder fra S sammenslutningen af Danske Småøer. ISSN-0105-4325.

Ø-postens artikler er ikke nødvendigvis udtryk for S sammenslutningen af Danske Småøers holdninger. Indsendte artikler bedes ikke overstige 1.500 anslag.

Deadlines for Ø-posten:

Marts-nummer: Deadline 15. feb. 2020

Juni-nummer: Deadline 15. maj 2020

September-nummer: Deadline 15. aug. 2020

December-nummer: Deadline 15. nov. 2020

Redaktion: Ø-Sammenslutningens bestyrelse
Dorthe Winther, Omø, ans.v.h: 58 19 91 83
Ove Axelsen, Egholm: 40 25 99 69
Mathilde Kragh Hare, Hjarnø: 27 29 36 09
Birgitte Svendsen, Hjortø: 62 21 16 61
Preben Sørensen, Skarø: 22 56 31 99
Dorte Steffensen, Agersø: 31 15 82 25
Dorte Christensen, Fur: 97 59 35 38
Henrik Mørch, Egholm: 40 57 97 77

Redaktør: Lise Thillemann Sørensen

Redaktionsmedarbejder: Lene Halmø Terkelsen

Layout: Erik Steenstrup Dyhr

Ø-posten udgives med tilskud fra Erhvervsministeriet og fra Kulturministeriets pulje til landsdækkende almenyttige organisationer.

Annoncer: 4,00 kr. pr. spalte-mm.

Tryk: STEP.

Oplag: 2.900

Redaktionen afsluttet 28. november 2019

Abonnement: 150 kr. pr. kalenderår.

Ø-posten: S sammenslutningen af Danske Småøer, Strynø Brovej 12, 5943 Strynø

Tlf. 62 51 39 93

E-mail: sekretariatet@danske-smaaoer.dk

Se flere ø-nyheder, og tilmeld dig nyhedsbrevet fra S sammenslutningen af Danske Småøer på www.danske-smaaoer.dk